

Igrani film

PALANKA U PLANINI

(prema romanu Anđelije Lazarević)

scenario
Aleksandar Đaja

Beograd,
2003.

L i c a :

VLADIMIR, profesor
JELKA, njegova sestra
ĐDA STANOJEVIĆ, njihova majka

TETKA MARA, Vladimirova tetka
TEČA ĐOKA, Vladimirov teča
STANA, njihova kći

PUK. ĐURIĆ, komandant puka u Palanci
OLGA, njegova starija kći
MIRKA, njegova mlađa kći

SIMA, apotekar u Palanci
ĐDA MARKOVIĆ, njegova žena

KAP. PAVLOVIĆ, oficir u puku

KOČIJAŠ

POR. MIŠIĆ, PROTA, PROTINA KĆI, SVEŠTENIK, DR. POPOVIĆ,
PALANČANI, VLADIMIROVI BEOGRADSKI PRIJATELJI I
KOLEGE...

Događa se Palanci i u Beogradu, od proleća 1912. do leta 1914.

1. EXT. PLANINA.

Vijugavi seoski put koji se penje uz planinu. Oblačno, sivo martovsko popodne. Na putu kočija, u koju su upregnuta dva belca, sa kočijašem i jednim putnikom. Na zadnjem sedištu vidimo zavaljenog Vladimira. Čini se kao da drema.

GĐA STANOJEVIĆ (OFF)

Vladimire, sine, znaš i sam da ti nikada ne bih htela biti nekakva smetnja u životu. Ali, ti si bio u Francuskoj, spremao si doktorat i ne znaš kako smo se tvoja sestra i ja napatile otkada je tvoj dobri otac umro. Zato mislim da bi možda bilo bolje kada bi se ipak primio te službe, pa, makar ona i bila u toj Palanci. Strpi se malo, a naši prijatelji će se već nekako pobrinuti da te premeste za Beograd.

Iz dremeža i razmišljanja trgne ga škripa točkova kočije koja se zaustavi i uzvik kočijaša!

KOČIJAS

Gospodine, pogledajte: odavde se već dobro vidi Palanka!

Vladimir siđe sa kočije i priđe obodu litice. Sledeći njegov pogled, ugledamo i mi Palanku, smeštenu duboko u kotlini među planinama, koje su se preteći nadvile na nju.

2. EXT. PALANKA.

Kočija pod sitnom kišom, ulazi u Palanku, na čijim ulicama nema gotovo nikoga. Spušta se mrak. Kočija se zaustavlja pred jednom kućom. Vladimir izađe, uzme svoj prtljag, plati kočijaša i stupi na trem kuće. Snažno zakuca na vrata.

3. EXT. PLANINE.

Mesec polako prelazi svoj put preko surih planinskih vrhova. Nestane. Polako se rađa sunce.

4. ENT. VLADIMIROVA SOBA.

Rano jutro. Vladimir, koji tek što je ustao, rasprema svoje stvari iz kofera. Pokušava da napravi neki red među svojim papirima na stolu. Sunčevi zraci koji su zamenili sivilo prethodnog dana, probijaju se kroz prozor. Začuje se kucanje na vratima.

VLADIMIR

Napred!

U sobu uđe Vladimirova sestra od tetke, Stana Jović. Zastane na vratima.

STANA

Zdravo, Vladimire.

VLADIMIR

Gospođice...?

STANA

Ne znaš ko sam, je li?

VLADIMIR

Da li bi trebalo da znam?

STANA

(nasmeje se) Boga mi, trebalo bi!

VLADIMIR

Stana?... Da li je moguće?

STANA

A što ne bi bilo...?

VLADIMIR

Moja sestrice Stana!... Hej, pa bila si ovolicna kad smo se poslednji put videli!

STANA

Nisi ni ti bio mnogo veći.

VLADIMIR

Neverovatno!... Kada sam bio mali i kada su mi govorili da vreme leti, mislio sam da su to samo naklapanja debelih i dokonih tetaka!... Izvoli, sedni, molim te. Oprosti na neredu, tek sam doputovao.

STANA

Ne mari. Znaš, Vladimire, moja mati ti je poručila da dođeš ko nas na večeru, pa, ako...

VLADIMIR

Čekaj, zašto si tako zbunjena? Valjda ne ujedam?

STANA

(kroz smeh) Pa, valjda ne ujeđaš, otkud znam... U stvari, moja je majka kazala da dođeš, iako ona i tvoja, kako da kažem, ona i tvoja mati nisu u najboljim odnosima... Ali, ovo je Palanka i svet zna da smo rod... pa, ako ti ne dolaziš kod nas, oni će da, znaš šta hoću da kažem...

VLADIMIR

Biće ogovaranja, zar ne?

STANA

Da, tako nešto...

VLADIMIR

Draga sestrice, po tome se tvoja Palanka ništa ne razlikuje od mog Beograda... Doći ću, razume se... Nego, reci mi: od kad ste vi ovde?

STANA

Otac je zimus dobio ovde za predsednika suda. Inače smo dotad bili u Požarevcu.

VLADIMIR

Da, to sam čuo... Kako ti je brat?

STANA

Puno je prošlo od Stojanove ženidbe. On sada ima svoj život.

VLADIMIR

Znači...?

STANA

Šta znači?

VLADIMIR

Sada si ti na redu.

STANA

Ma nemoj?!... A što ne bi bio prvo ti, braco, pa onda ja?

VLADIMIR

Ja da se ženim?... Ma, hajde, molim te...

STANA

Znaš kako se kaže: ko stane na ludi kamen...

VLADIMIR

Pazim gde stajem, sestrice!

STANA

I drugi su se pazili, pa ništa!... Šalim se, čekamo te večeras. Nemoj da zakasniš, u Palanci se večera tačno u osam. Zdravo!

5. EXT. PALANKA.

Vladimir, svečanije obučen, izlazi iz kuće u kojoj se smestio i ide na večeru kod tetka – Mare, koristeći priliku da upozna Palanku. Ljudi znatiželjno gledaju novog sugrađanina, mada ne i nametljivo i nepristojno. Pažnju mu privuče pukovnik Đurić sa svojim ćerkama, Olgom i Mirkom. Vladimir i Olga razmene poglede.

6. ENT. KUĆA JOVIĆEVIH.

G-đa Mara Jović uvodi svog sestrića Vladimira u salon.

TETKA – MARA

A ti tako, kao i da nemaš tetke?

VLADIMIR

Doista, nisam znao, želite li da dođem?

TETKA – MARA

A zašto da ne dođeš? Ono, znaš, meni je svejedno... Nemoj, molim te, tu da sedneš, tu uvek sedi teča – Đoka... Kažem, meni je svejedno, ali, šta će svet reći? Komšije su me već pitale... Pazi, pašće ti pepeo od cigarete na ćilim. Đorđe i ne puši ovde, ali, svejedno, prvi put si došao...

Vladimir, koji je već krenuo rukom da pripali cigaretu, zastane...

TETKA – MARA

Ama, molim te, pripali, šta treba mati da ti kaže: kako ti nisam dozvolila da kod mene pripališ cigaretu! Ko da nije dovoljno što smo i ovako posvađane...!

VLADIMIR

Gde su Stana i teča – Đoka?

TETKA – MARA

Sada će Stana, sigurno se doteruje... A teča ti je u uredu i danju i noću. Može se lako dogoditi da i ne stigne na večeru.

VLADIMIR

Ima puno posla?

TETKA – MARA

A, šta ti ja znam. I ne pitam ga... I vojska se nešto komeša, ali, bolje da o tome i ne mislimo... Reci ti meni, šta ti rade mati i Jelka?

VLADIMIR

Dobro su. Jelka daje časove.

TETKA – MARA

Dabome, dok ti je otac bio živ, živelo se na velikoj nozi. Sada se zlopate, i onda je Stojan kriv što se oženio i otišao. Lako se može desiti da i ti zbog nečega postaneš kriv.

VLADIMIR

Tetka – Marko, ako tako produžite ja vam, više nikada neću doći.

TETKA – MARA

Dobro, de, sedi, nećemo više o tome... Samo, vidiš, zato što ti je otac umro, što su njih dve ostale da brinu o vama, treba vas dvojica sad da ceo život žrtvujete za njih. Kad se ženio Stojan, tvoja mati i sestra izgledale su kao da ga sahranjuju. Da, da, nisam bio tamo, ali znam. Sve ja znam šta se događa.

Vladimir ovoga puta odlučno ustane u nameri da ode, ali u salon uđe Stana, veoma doterana, noseću posluženje na tacni

STANA

Braco, nije, valjda, da te je mati već udavila svojim čaršijskim pričama? Izvoli, posluži se.

TETKA – MARA

Tako je najbolje. Sedite lepo vas dvoje tu, a ja odoh da pogledam večeru.

Tetka brzo izađe iz salona. Vladimir na čas stoji neodlučno, a zatim sedne i prihvati se posluženja. Stana ga ozbiljno pogleda.

STANA

Nije te mama, valjda, nećim uvredila?

VLADIMIR

Ma ne, otkud... (Nasmeje se) Samo malčice.

STANA

Kod nje ti je tako: što na um, to na drum. Ali, veruj mi, veoma se radovala tvom dolasku.

VLADIMIR

Ma, sve to nije važno... Reci mi: kako ti živiš? Kako se, uopšte, živi u Palanci?

STANA

Meni je lepo. Viđam se s drugaricama, idemo na izlete, i tako...
Mada, sigurno nije kao u Francuskoj!

VLADIMIR

Iskreno da ti kaže, u Francuskoj i nisam imao puno drugova,
niti sam puno izlazio. Uglavnom sam učio. I to je sve.

STANA

Onda bi ovde mogao i malo da se provedeš, zar ne? Koliko
ostaješ u Palanci?

VLADIMIR

Pa, ne znam ni sam... Vidiš, došao sam gotovo na kraj školske
godine i sigurno ću morati da ostanem bar još jednu, a posle, ko
zna... Nadam se da će mi izdejsstvovati kakav premeštaj za
Beograd.

STANA

Sigurno da hoće!... Nego, reci mi: kako ti se dopada Gimnazija?

VLADIMIR

Gimnazija je u redu... kao, uostalom, i sve gimnazije. Jedino što
ne znam hoću li moći da se u potpunosti posvetim svojim
naučnim radovima.

STANA

Sigurna sam da hoćeš... Uostalom, braco, nismo mi baš toliko
na kraj sveta, kao što si mislio!

VLADIMIR

Niste baš ni na njegovom početku.

STANA

Šta nam fali? Imamo dobar vazduh, dobru vodu i dobre ljude.

VLADIMIR

Ako nastaviš da i dalje toliko hvališ Palanku, mogu poželeti da
zauvek ostanem u njoj.

STANA

Hej, znaš šta mi je pre neki dan videla u kafí Olga Đurićeva?

VLADIMIR

Ne znam... A ne znam ni ko je gospođica Olga?

STANA

Kći pukovnika Đurića, upoznaćeš je... Videla mi je put!

VLADIMIR

Ma nemoj?

STANA

Zbilja, put – i to za Beograd! A mlađa, Mirka, čak mi je predvidela i da ću živeti u Beogradu!

VLADIMIR

Savršeno! Toliko bih voleo da se i menu uskoro u kafi ukaže put za Beograd.. Ali, da te pitam nešto: da nije, možda, gospođica Olga plava, a gospođica Mirka, crna?

STANA

Jeste. Kako znaš?

VLADIMIR

Mislim da sam ih dolazeći ovamo sreo na ulici. Svo troje: pukovnika sa ćerkama.

STANA

Vidi ti njega! Tek si prvi dan u Palanci, a već poznaješ važne ličnosti u njoj.

Na vratima salona pojavi se tetka – Mara.

TETKA – MARA

Deco, večera je postavljena!

7. EXT. PLANINA.

Soko kruži visoko na nebu, osmatrajući svoj plen. Zatim se uz kliktaj sunovrati prema zemlji... da bi se opet podigao u visinu, držeći plen u kandžama.

Vladimir, kao očevidac celog događaja dugo gleda za pticom koja se gubi u daljini. Zatim nastavi da se penje uz planinu, koju obavijaju pramenovi prolećne izmaglice.

Sunce se polako pojavljuje, razbijajući izmaglicu. Vladimir se uspinje kozjom stazom prema vrhu litice. Konačno, zadihan, stigne na vrh i pogleda naniže.

Vidi se cela Palanka sa okolinom. On raširi ruke, kao da bi hteo da njima obuhvati ceo predeo...!

MIRKA (OFF)

Lepo je, zar ne?

Vladimir se uplašeno trgne i okrene. Iza sebe ugleda Mirku, koja se odmara na jednom velikom kamenu.

VLADIMIR

Odakle ti ovde...!?

MIRKA

Doletela – kao soko sivi!

VLADIMIR

Čekaj: ti si Mirka Đurić?

MIRKA

A vi ste naš novi profesor u gimnaziji.

VLADIMIR

Da se nije nešto desilo?

MIRKA

Ne razumem pitanje, profesore.

VLADIMIR

Tek što je svanulo, a ti si sama u planini.

MIRKA

Pa, i vi ste sami...

VLADIMIR

Ja sam odrastao čovek.

MIRKA

Ali, ne poznajete planinu.

Vladimir se smesti pored nje na kamen. Izvadi čaturici s vodom, ponudi devojčici, ona odbije. On nategne iz čaturice.

VLADIMIR

Tačno, ne poznajem planinu, ni Palanku... U stvari, ne poznajem ovde baš ništa. Mirka, znaju li tvoji uopšte da si sada na na ovom mestu? Otac, sestra, mati...?

MIRKA

Mama nije živa

VLADIMIR

Oprosti.

MIRKA

Naravno da znaju! Ponekad mi se noću desi da ne mogu da zaspim. Onda sačekam zoru i ispenjem se na liticu. Sedim i čekam dok sunce ne ugrije. Tada se vratim.

VLADIMIR

Prilično neobično za jednu devojčicu.

MIRKA

A moja sestra kaže kako ste vi zgodni!

VLADIMIR

Molim?

MIRKA

Da! Kaže da ste zgodni! Zar niste?

VLADIMIR

Da li je pristojno da jedna devojčica tako govori?

MIRKA

Ne razumem šta znači reč: pristojno:

VLADIMIR

Biti pristojan, znači, u stvari... Znači da se čovek ponaša onako kako se to od njega očekuje!

MIRKA

Ko očekuje

VLADIMIR

Pa, drugi ljudi...

MIRKA

Aha... Dakle, definicija pristojnosti glasi: ponašaj se ne onako kako misliš da treba, nego kako drugi misle da treba! Jesam li u pravu?

VLADIMIR

(Nasmeje se) Pa... moglo bi se reći da jesi!

MIRKA

To je glupo.

VLADIMIR

Možda... Ali, takva su pravila.

MIRKA

Ne podnosim pravila... A, znate li da je sutra u Palanci bioskopska predstava?

VLADIMIR

Čuo sam...

MIRKA

Hoćete li doći?

VLADIMIR

Ne znam, mislio sam da se baš sutra veče malo posvetim svom naučnom radu.

MIRKA

Dođite. Moja sestra Olga će se tako radovati da vas upozna, kao i svi drugi. Uostalom, već ste nekoliko dana kod nas, red je da vi upoznate Palanku – ali, i da Palanka upozna vas.

VLADIMIR

Mirka, koliko ti, zapravo, imaš godina?

MIRKA

(Zagonetno) Manje nego što želim... a više nego što izgleda!
Videćemo se na predstavi!

Mirka mu mahne rukom i trčeći krene niz stazu prema podnožju planine. Vladimir dugo gleda za njom.

8. EXT. BAŠTA BIOSKOPA.

Na bioskopskom platnu smenjuju se kadrovi nekog nemog filma iz tog vremena. Pred platnom stoji tumač i prevodi. Inače, bioskopska predstava se izvodi u bašti, stolovi su pod lipama, platno je razapeto pred kokošinjcem, projekcioni aparat je na doksatu, dok na zidu platoa vise palanačka deca kao grozdovi.

Vladimir sedi za stolom sa tetka – Marom, teča Đokom i Stanom, koja malo gleda film, a malo, a malo razmenjuje pogleda sa poručnikom Mišićem za susednim stolom. Tetka – Mara se svaki čas naginje prema Vladimiru i nešto mu tiho govori na uvo. Paralelno s tim, smenjuju se kadrovi filma i kadrovi palanačke publike.

Nalazimo se pred stolom, za kojim sede pukovnik Đurić i njegove ćerke.

TETA – MARA (OFF)

Vladimire, za pukovnika mogu da ti kažem sve najbolje: strog vojnik i najbolji otac. Mati im je rano preminula, a on je, jadan, svu brigu oko ćerki morao preuzeti na sebe. Starija, Olga, je, po mom shvatanju, kako da kažem, malo slobodnija, dok je Mirka još dete – ali, nekako čudno dete.

Sto za kojim su oficiri i kapetan Pavlović.

Eno i kapetana Pavlovića. Ludo je zaljubljen u Olgu, samo... tu, neke vajde, po mom shvatanju, biti neće.

Sto za kojim su apotekar Sima Marković i njegova žena.

Apotekarovi su ti priča za sebe. On kao da nije sa ovoga sveta, a ona... tja! Kad je bilo venčanje, govorila je da će imati desetero dece – a do dana današnjeg, ni jedno jedino!

Poručnik Mišić, sam, za jednim stolom.

A poručnik Mišić, bogami, obleće oko moje Stane, kao tetreb!.. Pa neka, ni Đoka i ja nećemo doveka.

Teča – Đoka se nagne prema svojoj ženi.

TEČA – ĐOKA

Maro, spominješ li me što?

TEKA – MARA

Ne, Đoko, samo ti gledaj, pa mi posle ispričaj šta je na filmu bilo.

Na platnu se pojave poslednji kadrovi filma. Kraj projekcije. Upali se svetlo, za stolovima nastupi graja. Gosti počnu polako da napuštaju baštu, pozdravljajući se na izlazu...

GĐA MARKOVIĆ

(Vladimiru) A vi se nas baš nikako ne sećate iz Paraćina?

VLADIMIR

Ne, gospođo, doista ne sećam.

GĐA MARKOVIĆ

Koliko ste samo puta noću zvonila na vratima apoteke. Vaš pokojni otac nije izbijao od nas, moj muž i on bili su nerazdvojni prijatelji. Je li, Simo?

SIMA

Dabome.

GĐA MARKOVIĆ

Nadam se da ćete i vi očuvati staro prijateljstvo i doći da nas posetite?

VLADIMIR

Možete računati s tim, gđo Marković.

PUK. ĐURIĆ

(Vladimiru) Pa, gospodine Stanojeviću, kako se privikavate na život u našoj Palanci?

VLADIMIR

Mislim, dosta dobro, gospodine Pukovniče.

KAP. PAVLOVIĆ

A, da li ste obišli okolinu, Hisar?

VLADIMIR

Koliko se može, za ovih par dana... Na Hisaru nisam bio.

POR. MIŠIĆ

Pazite se dobro: kažu, ko obiđe oko Hisara, ostaje sedam godina u Palanci.

KAP. PAVLOVIĆ

Mi ćemo ga obići sa suprotne strane, i onda to ne važi.

SIMA

Naprotiv, onda ostajete sedamnaest! Jer, ja sam ga obišao sa te strane, i to sa mojom ženom još pre no što smo se verili. Zato vam, gospodo, velim: ne idite sa damama oko Hisara, fatalno je.

Svi se nasmeju dok apotekarica uhvati napadno Vladimira pod ruku, kao da želi da ga odvoji od glupih dosetki svog muža.

GĐA MARKOVIĆ

Jeste li skoro dobili vesti od vaše majke i od Jelke?

VLADIMIR

(Zlovoljno) Jesam, hvala...

GĐA MARKOVIĆ

Nadam se da su obe dobro?

VLADIMIR

Zahvaljujem, gospodo, zdrave su.

GĐA MARKOVIĆ

Dok je vaš siromah tata bio u Paraćinu, nije mogao proći pored naše kuće, a da...

Njen glas se gubi dok se društvo, idući svojim kućama, udaljava od kamere i izlazi iz bašte bioskopa.

9. EXT. PALANKA.

Društvo se približava pijaci, veselo i glasno razgovarajući među sobom, što izaziva besno lajanje palanačkih pasa. Gđa Marković i dalje drži Vladimira pod ruku i uporno mu nešto govori. Svi se zaustave kraj pijace.

SIMA

Ženo, hoćeš li da pustiš tog mladića, pa da se konačno pozdravimo sa dobrim ljudima?

GĐA MARKOVIĆ

Simo, ne boj se. Tom mladiću od mene sigurno neće pozliti.

SIMA

Ah, ko zna...

Svi se grohotom nasmeju na veliko nezadovoljstvo gđe Marković, a zatim počnu da se pozdravljaju međusobno.

PUK. ĐURIĆ

No, šalu na stranu, jesmo li se dogovorili?

TEČA – ĐOKA

Da, u nedelju oko Hisara.

OLGA

(Vladimiru) Hoćete li i vi doći?

VLADIMIR

Hvala, doći ću sigurno.

KAP. PAVLOVIĆ

A mene ne zovete?

OLGA

Naravno da vas zovemo, to se samo po sebi razume!

SVI

(međusobno pozdravljanje) Sve najbolje.. Laku noć...

Doviđenja u nedelju...

Društvo se razide na razne strane: pukovnik sa ćerkama na jednu, Vladimir sa Jovićima na drugu, Marković na treću, a kapetan i poručnik na četvrtu. Za njima još dugo laju palanački psi.

10. EXT. HISAR.

Vodenični točak koji se okreće nad rekom nabujalom od prolećnih kiša, koja plavi vrbe skoro do polovine stabala. Sunčan junski dan. Društvo iz prethodne sekvence, prošireno sa pukovnikovim posilnima, kraj vodenice iza Hisara, sa druge strane reke. Razasuta ćebad po travi i dim koji se diže u nebo sa ražnja za ćevap.

Stana i Mirka nadnose se nad reku, prave venčiće od vrbovih grančica, bacaju ih u vodu i pevaju zvonkim glasovima.

Iza vodenice pojavi se glava jedne koze i Mirka krene k njoj. Por. Mišić koji se ne odvaja od Stane, zamahne rukama da bi je oterao.

MIRKA

Stanite, šta to radite? (Uhvati glavu kozice, pokušavajući da svoju glavu prisloni na njezinu). Dobro jutro, kozice, hodi da se upoznamo.

Koza uplašeno zamakne uz brdo. Mirka pojuri za njom, dok njen glas odjekuje klisurom. Apotekar Sima gleda za devojčicom.

SIMA

(za sebe) Baš kao veverica...!

GĐA MARKOVIĆ

(pukovniku) Trebalo bi opomenuti Mirku: koza ima i rogove.

Pukovnik leži utravi pored njih, rasterujući mušice maramicom.

PUK. ĐURIĆ

Ah, ništa vi ne brinite: Mirka ume sa životinjama.

SIMA

I sa životinjama, i sa ljudima. Baš jedno milo dete.

GĐA MARKOVIĆ

Ipak, deca su deca...

Na pomen dece nastane neprijatna tišina, jer gđa Marković njih ne može da ima. Sima ustane.

SIMA

Ove mušice baš rešiše da mi pokvare uživanje.

Kraj vodeničnog jaza stoje Olga, Vladimir i kapetan Pavlović, posmatrajući kako voda s hukom pada niz vodenični točak.

KAP. PAVLOVIĆ

(najednom) Interesantno je, ali i ja sam jedared imao neobičan doživljaj u jednoj vodenici.

(Vladimir pogleda Olgu ispod oka: ona mu uzvratila pogled s porukom: »spasite me od ove dosadne priče«!)

Živela je u nekoj vodenici jedna slepa starica. Jednoga dana učini joj se da čuje detinji plač visoko u brdima. I...

Vladimir brzo pređe preko uzanog brvna na drugu stranu jaza. Pruži Olgi ruku.

VLADIMIR

Hoćete li i vi na drugu stranu?

Olga mu brzo pruži ruku i pređe za Vladimirom. Osvrne se prema kapetanu koji prilično zbunjeno zastane na pola priče.

OLGA

Gospodine kapetane, hoćete li i vi na ovu stranu da dovršite priču?

KAP. PAVLOVIĆ

Neka... Idem da pripazim na roštilj.

11. EXT. ŠUMA.

Vladimir i Olga, koja ga drži pod ruku, smejući se šetaju šumskom alejom.

OLGA

Ipak nismo smeli da ga ostavimo tamo.

VLADIMIR

Na žalost, nisam mogao da čujem još jednu od kapetanovih dosadnih priča.

OLGA

To je istina... Ali, kapetan je u suštini drag čovek.

VLADIMIR

(zastane) Olga, ne treba da ga branite. Ja ga ne napadam.

Zastane i Olga. Smeh prestane. Pogleda ga, a onda ga povuče za ruku.
Nastave šetnju.

OLGA

To ja nisam ni mislila. Uostalom, tako ste malo vremena kod nas da, naprosto, ne možete sve dobro da razumete i upoznate.

VLADIMIR

Ali, imaću za to prilike, zar ne?

OLGA

Kako bi bilo da se vratimo?

Ponovo zastanu. Vladimir je uhvati za ruku.

VLADIMIR

Da vas nisam nečim uznemirio? Oprostite...

OLGA

Ne, ni najmanje. Samo, dugo smo već odsutni iz društva, a, ovo je Palanka, znate...

Ona odlučno, ali ne i uvređeno, izvuče ruke iz njegovih i krene prva napred. Vladimir ostane na istom mestu. Onda se začuje šuštanje granja iz gustiša. Olga i Vladimir se trgnu i pogledaju na tu stranu. Iz gustiša izađe Mirka, osvrćući se za sobom.

MIRKA

Ne, sada ja neću!... Kada sam ja htela, ti si bežala u šumu. A sada kada ti hoćeš da se igraš, meni više nije interesantno.

Za devojčicom se iz gustiša pojavi koza, bekeljeći se na sav glas. Olga i Vladimir se nasmeju na ceo prizor, Mirka ih spazi i priđe im. Uhvati ih za ruke i svo troje krenu natrag praćeni kozom koja protestujući bekeće za njima.

12. EXT. PLANINA.

Vladimir i Olga u šetnjama po okolnim brdima, pored reke, kraj šume...
Odaju utisak mladog i srećno zaljubljenog para.

VLADIMIR (OFF)

»Mila moja sestro, Jelka, vreme je da te u ovom pismu opomenem na jedan naš letošnji razgovor, kada sam za vreme raspusta boravio u Beogradu. Ti si primetila da se u mom životu desila promena, i možda bih ti ja rekao onda i šta više, da se ti nisi uzdržala od pitanja. Međutim, sad više nije rano, i sad je vreme da s tobom i sa mamom podelim svoju najveću radost. Mislim da nisam na pogrešnom putu i da nisam daleko od mira i sreće...«

13. EXT. PROTINA KUĆA.

Zvanice ispred kuće. Apotekarica, gđa Marković i tetka – Mara stoje ispred ulaza u kuću.

GĐA MARKOVIĆ

Dobro se prota rešio da uda kćer za doktora Popovića. Kažu, istina, da je doktor ranijih godina živeo vrlo razuzdano, a vidi se, više nije mlad.

TETKA – MARA

Šta ćete, kod prote puna kuća devojaka, treba ih razuzdati.

GĐA MARKOVIĆ

Ma, razumem ja to, i vi imate ćerku – ali, ja moje dete nikad ne bi dala takvom čoveku.

TETKA – MARA

Ah, evo i sveštenika. Treba da uđemo.

Omalen sveštenik promakne pored njih., uđe u kuću, a za njim mladenci i sve zvanice. Napolju ostane samo Mirka, veselo se igrajući sa ogromnim protinim psom, Kastorom.

14. ENT. PROTINA KUĆA.

Sveštenik drži govor pred mladencima koji stoje na sredini sobe, dok se ostali tiskaju oko njih. Olga i Vladimir stoje iza leđa svih ostalih, slušajući sveštenika ozarena lica, kao da su njegove reči upravljene njima. A kada se na pitanje sveštenikovo začuje tiho nevestino: »Hoću«, Vladimir se nagne i zagleda u Olgine oči.

VLADIMIR

(tiho) Kada ćemo mi, Olga, stajati tako pred sveštenikom?

OLGA

Kad vi budete hteli.

Vladimir čvrste stegne njenu ruku u svojoj. Prsti im se isprepletu.

15. EXT. PUKOVNIKOVA KUĆA.

Vladimir i Olga pred njenom kućom, sakriveni pod krošnjom velikog hrasta. On je privuče sebi i poljubi njene usne. Olga uđe u kuću.

16. EXT. PALANKA.

Zgrada gimnazije. Zvuk školskog zvona. Iz zgrade istrčavaju đaci i razilaze se na sve strane. Za njima izlazi i Vladimir, sa učiteljskom torbom, izrazito srećnog izraza na licu. Prolazi kroz palanku koju je osvojila vreva pijačnog dana. Prvo jesenje lišće prošaralo je zelene krune drveća, a ponegde i palo na ulicu. Ljudi ga pozdravljaju, a on veselo otpozdravlja. Seljaci sa kolima punih bostana kreću se prema pijaci. On zaustavi jednog od njih i na licu mesta pogodi se s njim. Uzme iz kola jednu od najvećih lubenica, nekako j spakuje pod ruku i nastavi put svoje kuće.

17. ENT. VLADIMIROVA SOBA.

Ulazi u svoju sobu, odlaže torbu, stavlja lubenicu na sred stola. Tad spazi pismo na stolu. Uzme ga u ruke, otvori ga, počne da čita... A veseo izraz na licu koji je do tada imao, naglo ustupi mesto jednom sasvim drugom. Polako sedne na stolicu, nastavi da čita, dok mi pratimo sitan ženski rukopis.

GĐA STANOJEVIĆ (OFF)

»Dragi moj sine, tvoje pismo bacilo nas je u veliku brigu. Ti vidiš i tako, da je život svakim danom sve teži: od smrti tvog oca ni Jelka ni ja još nismo digle glave, još se nismo odmorile. Mada, razume se, nemamo ništa protiv tvoje ženidbe, mislimo da je možda i suviše rano još sad da uzmeš tolike brige i obaveze na sebe. Jelka je vrlo slaba i krajnje je bilo vreme bilo da se odmori i napusti te zamorne časove. Mi smo tebe očekivali kao nađu najveću radost: nadale se srećnom životu u troje, životu koji bi nam doneo olakšanje i naknade za sve patnje i brige koje smo podnele radi školovanja, tvoga i tvog brata...«

Vladimir polako odloži pismo i pogleda kroz prozor prema teškim oblacima nadnesenim nad planinama. Onda ustane, dohvati šešir i brzo izađe sa scene.

18. ENT. KUĆA JOVIĆEVIH.

Vladimir i tetka – Mara u salonu. Ona sedi pred hrpom čarapa, pregleda ih i odvaja pocepane od čitavih.

TETKA – MARA

Cepaju se, đavoli, ko da ih prave za jednu upotrebu.. A, ti? Jesi li dobro utro cipele kad si ušao, blato je?

VLADIMIR

Jesam tetka – Maro, ne brini.

TETKA – MARA

(teško uzdahne) Ah, sve ja to znam... Sinoć se moj Đoka vratio iz Beograda, a ujka Vlajko i ujna Jelena sve su mu ispričali. Ali, tako je bilo i kad se tvoj brat venčavao, proći će njih to. Samo, ja sam pevala kad sam ženila svog sina, one plaču. Nismo svi jednaki.

VLADIMIR

Ćutite, molim vas.

TETKA – MARA

Dobro, samo hoću da vidiš da znam.

VLADIMIR

Time mi ništa nije lakše.

TETA – MARA

Lakše je, lakše je čoveku kad se izgovori.

VLADIMIR

Ja ne mogu da govorim.

TETKA – MARA

I ne moraš, ja sve znam. Pisao si kući da hoćeš da se ženiš, a one udarile u kuknjavu.

VLADIMIR

I Jelka...

TETKA – MARA

Pa, i Jelka, razume se...

VLADIMIR

Mislio sam da će me moja seka bolje razumeti.

TETKA – MARA

Eh, mislio... Šta si mislio? Znaš dobro šta je bilo sa Stojanom? A, da one nisu bile takve, drukčiji bi danas bili i Stojan i Kata prema njima.

VLADIMIR

Šta da radim, šta da radim...?

19. EXT. PLANINA.

Kočija sa kočijašem koju vuku dva belca i Vladimirom, zavaljenim u sedištu, izlazi iz Palanke i upućuje se na usku krivudavi put koji se penje prema brdima.

Soko kruži visoko na nebu, spreman da ugrabi plen čim se ukaže.

20. EXT. KUĆA STANOJEVIĆA. (BEOGRAD).

Druga kočija, u koju su upregnuta dva vranca prolazi kaldrmisanom beogradskom ulicom zaustavlja se ispred Vladimirove kuće. On silazi iz kočije, plati kočijaša i uputi se prema vratima.

21. ENT. KUĆA STANOJEVIĆA.

Vladimir, njegova majka gđa Stanojević i sestra Jelka ulaze u salon. One su vidno uznemirene i uplašene njegovim iznenadni dolaskom. Posedaju u naslonjače. Nastupi kraće ćutanje.

GĐA STANOJEVIĆ

Zbilja smo potpuno zatečeni ovim tvojim dolaskom. Da si ga, barem, nečim najjavio...

VLADIMIR

Ne mari. Ionako ostajem samo tri dana.

JELKA

Da li je bilo naporno u vozu?

VLADIMIR

U vozu mi je bilo najprijetnije: slušao sam seljake kako raspravljaju o cenama na pijaci i uživao u njihovoj bezbrižnosti... Nisam se nadao ovakvom pismu od vas... I , ne znam razloge sa kojih se opirete kada sam ja pred jednim tako važnim pitanjem u životu!

GĐA STANOJEVIĆ

Baš zato i želimo da prvo dobro promisliš.

VLADIMIR

Je li? A kad ste insistirale da prihvatim službu u Palanci, tada me niste savetovale »da prvo dobro promislim«?

GĐA STANOJEVIĆ

Sine, kao što sam ti već kazala, a kao što i sam znaš, život jer svakim danom sve teži. Ko je ikakva je ta ličnost koja treba da uđe u porodicu?

VLADIMIR

Mama, zaboga...

GĐA STANOJEVIĆ

Ne, moramo otvoreno razgovarati... Hoće li i ona, kao Katarina, uneti razdor u kuću, odvojiti te od nas, kao što je odvojila Stojana?

VLADIMIR

Mama, kad bi se zaista htelo iskreno govoriti, možda bi se Katarini manje grehova moglo pripisati, nego što se pripisuje. Aja ne uzimam devojkicu sa ulice, nego devojkicu.. koja je bolja od sviju nas!

JELKA

(uvređeno) Vladimire...?!

VLADIMIR

Istina je!... Ja nisam dečko da bi se zaneo u svojoj prvoj ljubavi: ja sam čovek zreo i dobro poznajem svoje dužnosti i prema vama, i prema svojoj ženi. Moja je verenica mnogo vrednija moje ljubavi, nego ja njene, i sve vaše reči i sve vaše opomene, uzaludne su. Ja bih samo bio srećniji da i vi sa radošću primite ono, što je moja sreća.

Nastane vrlo duga, neprijatna pauza. Jelka se podigne sa naslonjače...

JELKA

Da postavim za večeru...

Vladimir je zaustavi rukom. Ona ponovo sedne.

VLADIMIR

Mislio sam, Jelka, da ćeš bar ti primiti srdačnije celu stvar. Ti za mene nisi značila samo sestru: ti si mi bila druga mati.

JELKA

Ako i ja želim da što zrelije promisliš o svemu, ne znači da te manje volim nego ti mene.

GĐA STANOJEVIĆ

A, posle, treba znati da li je ta devojka materijalno osigurana. Zar je pravo da Jelka celog života radi samo za vas?

VLADIMIR

Za nas?!... Ako nisam u stanju da stvorim sve potrebe za život sebi i svojoj ženi, ne bih ponizio ni sebe ni nju, čekajući pomoć od drugih.

JELKA

(zaplače se) Uopšte nije o tome reč...

VLADIMIR

(zagrlivši je) Jelka... mama... žalim ako sam vam učinio čime na žao. Ja Olgu poznajem dobro i nikakvoj plašni sa vaše strane nema mesta. Naš će život biti samo bolji i veseliji, kad ona bude s nama.

GĐA STANOJEVIĆ

Mi nismo ni imale ništa protiv nje. Samo smo htele da se posavetujemo s tobom, da te opomenemo. Ali, ako ti misliš da si nam dobrom putu, mi nemamo šta da kažemo.

VLADIMIR

Mogle ste mi odmah tako odgovoriti.

GĐA STANOJEVIĆ

Dakle, mati sa sinom ne sme da govori onako kako misli? Kako je žalostan uticaj koji drugi imaju na našu decu, čim kroče iz roditeljske kuće!

VLADIMIR

Ničiji uticaj nije na meni, i niko me neće odvojiti od vas. Kad želim svoju sreću, ja želi i vašu: nisam zaboravio na vas, kad sam na sebe mislio.

GĐA STANOJEVIĆ

(skeptično) Daj Bože...

22. EXT. KUĆA STANOJEVIĆA.

Kočija sa dva vranca, u kojoj je Vladimir, udaljava se niz kaldrmisanu ulicu. Na pragu kuće, gđa Stanojević i Jelka mašu za njom. Jutro je.

23. EXT. PLANINA.

Kočija sa dva belca prilazi Palanci uskim krivudavi putem kroz planinu. Suton.

24. EXT. PALANKA.

Kočija ulazi u Palanku. Meštani otpozdravljaju Vladimiru u kočiji, ali kao da u ti otpozdravima ima nečeg novog i neobičnog. Uznemirenost se pojavi na Vladimirovom licu. Veče.

25. ENT. VLADIMIROVA SOBA.

Vladimir uđe u sobu, spusti prtljag na pod. Priđe umivaoniku, umije se, pogleda se u ogledalo... A zatim se naglo okrene i izađe iz sobe.

26. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Vladimir uđe u salon u kome su Olga i Mirka. Ovoga puta, međutim, Olga ne ustane radosno mu polazeći u susret. Ali, ustane Mirka, krene prema njemu, zastane... Onda bez reči izađe. Vladimir sedne kraj Olge. Ona obori pogled. On je nežno uhvati za ruku.

VLADIMIR

Šta se desilo sa vama, Olga? Zašto ste se tako u ova tri dana promenili prema meni?

Ona podigne pogled, vidno bleđa i čvrsto ga pogleda u oči.

OLGA

Prema vama se nisam ni malo promenila.

VLADIMIR

Onda, šta da mislim o promeni koju vidim na vama?

OLGA

Ja znam kako su vaši primili vest da me volite. Znam zašto ste išli u Beograd i kako su vas vaši tamo dočekali.

VLADIMIR

Zašto obraćate pažnju na naklapanja palanačkih žena?

OLGA

Da li su ta »naklapanja!«, kako vi kažete, zaista laž?

VLADIMIR

(nakon duže pauze) Na žalost, nisu.

Nastupi dugo ćutanje. Vladimir ustane, zapali cigaretu, priđe prozoru.. Kroz prozor vidimo Mirku koja stoji kraj svetiljke na ulazu u dvorište, kako gleda prema njemu.

OLGA

Vi ste više puta navaljivali da govorite s tatom, a ja sam odlagala.. Mene dočekuju s mržnjom, mene dočekuju s uvredama. Pa, pomislite, kakav bi moj život onda bio vašoj porodici?

VLADIMIR

Olga, znajte da me niko ne može odvojiti od vas. Niko, pa ma ko to bio!... Ali, sad je na vama da odlučujete... Vi znate sve, ja više nemam šta da dodam; možda vaš život doista ne bi bio srećan u mojoj porodici, ali... to je reskir, podjednak, i za mene i za vas... Odlučite se, Olga, ovako je nemoguće dalje.

OLGA

(tiho) Ako vi želite slobodu, vi je imate.

Vladimir se, kao da ga je grom pogodio, okrene prema njoj. Olga ćutke ustane i izađe iz salona.

27. EXT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Vladimir izlazi iz dvorišta pukovnikove kuće. Na izlazu sretne Mirku.

MIRKA

Kako ja mrzim te dve žene, da znate kako ih mrzim!

Devojčica se zaplače i utrči u kuću. Vladimir zausti da joj nešto dovikne, ali se predomisli i izađe na licu.

23. EXT. HISAR.

Svekolika priroda oko palanke: brda, šume, planine, reka u zlatnim tonovima pozne jeseni.

Vladimir ide kroz klisuru pored reke, istim onim putem kojim je svojevremeno sa veseli palanačkim društvom išao put Hisara.

Stiže pred vodenicu i proplanak na kojem su se odmarali i pravili roštilj. Obiđe oko vodenice, dođe do jaza i pređe preko poznatog balvana na drugu stranu reke. Obazre se oko sebe: sve je na svom mestu, kao što je i bilo – a opet, ništa nije na svom mestu. Vladimir je sam. Kao da mu se ponavljaju glasovi odonda...

MIRKA (OFF)

Dobro jutro, kozice, hodi da se upoznamo.

SIMA (OFF)

Kao veverica...!

GĐA MARKOVIĆ (OFF)

Trebalo bi da opomenete Mirku, koza ima i rogove.

SIMA (OFF)

Ove mušice rešiše da mi pokvare uživanje.

KAP. PAVLOVIĆ (OFF)

Interesantno je, ali i ja sam jedared imao jedan neobičan doživljaj u jednoj vodenici.

Vladimir iznenađeno pogleda preko puta, na drugu stranu: a tamo, s one strane balvana, stoji kapetan Pavlović u uniformi, ali na kojoj su svi detalji predimenzionirani: dugmad, epolette, činovi... Lice mu je našminkano i zlobno se ceri...

KAP. PAVLOVIĆ

Šta je bilo, gosn Stanojeviću? Iznenađeni ste što me ovde vidite?... Niste smeli da prelazite preko balvana... Olga je ostala s ove strane, sa mnom, zauvek!

Najednom, kao iz velike daljine, počinju da dopiru zvuci ratne borbe: puške, topovi, detonacije... Zvuci postaju sve jači i dostignu granicu nepodnošljivog... Vladimir stavi šake na uši i prosto se savije od nekog unutrašnjeg bola.. Zvuci naglo prestanu... On pogleda na drugu stranu reke: na mestu gde je stajao kapetan Pavlović, sada nema nikoga... Vladimir polako skloni šake sa ušiju.. Čuju se normalni ambijentalni šumovi okolne prirode.

VLADIMIR

(za sebe) Žrtva za žrtvu. Da... »Car neće u zamenu blago, već on hoće u zamenu glavu!«... Pa, dobro, neka bude. Dakle – glavu!

29. EXT. VLADIMIROVA KUĆA.

Pred kućom su kola prepuna prtljaga, u koja su upregnuta dva belca. Sve se beli od dubokog snega. Kočijaš u kabanici i zamotan u kapuljaču sve do osa, cupka pored kola očekujući putnika. U daljini se vide planine zavejane snegom. Pred kućom stoje mnogi prijatelji koji su došli da isprate Vladimira.

Najзад, iz kuće izlaze Vladimir, teta – Mara i Stana, noseći poslednji lakši prtljag. Vladimir smesti prtljag na kola i izljubi se sa tetkom.

TETKA – MARA

E, pa , hvala Bogu i da je stigao i taj premeštaj za Beograd. Srećan ti put. Čuvaj se, sine!

Stana ga čvrsto zagrlila i poljubi.

STANA

I mi ćemo uskoro. Miši su obećali Beograd čim je dobio čin kapetana.

Vladimir se zatim pozdravi se tečom, apotekarevima, Mišićem, protom i ostalim prijateljima... Zatim se smesti u kola i osvrne, kao da još nekoga očekuje. Međutim, kola krenu, točkovi zaškripe po snegu. Rano je jutro.

30. EXT. PALANKA.

Nas izlasku iz Palanke sustigoše Mirku. Vladimir se nagne iz kola, pozdravljajući je. Ona mahnu ruko u znak otpozdrava. Gleda za kolima koja izađu iz Palanke u hladnu i belu prirodu, penjući se u planine kroz visoko navejan sneg. Jutro.

31. EXT. PLANINA.

(vremenski rez)

Soko, visoko na nebu kruži, osmatrajući svoje lovište. Dan je. Na planinama više nema snega. U kotlini vidimo Palanku, obasjanu stidljivim suncem ranog proleća.

32. EXT. PALANKA.

Uobičajene aktivnosti ljudi na ulicama Palanke u ti doba. Vidimo kapetana Pavlovića kako prolazi pored kuće u kojoj je Vladimir stanovao. Zastane, pogleda u pravcu kuće, a zatim, kao da je doneo odluku, energično se zaputi prema pijaci. Prođe pijacu i stigne pred Olginu kuću.

33. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Kap. Pavlović i Olga u salonu. Kapetan stoji kraj prozora, kao i Vladimir u Sekvenci 26. A u dvorištu, na istom mestu, stoji Mirka i gleda prema njemu. Kapetan se okrene ka Olgi.

KAP. PAVLOVIĆ

Sve što sam želeo za ovih nekoliko meseci od kad vas je zadesio taj rastanak, bio je da vam pomognem, da vam budem prijatelj i brat. Izbegavao sam svaki razgovor koji bi vam mogao naneti bol. Želeo sam da vas udaljim od mesta i događaja, i da vaš duh odvedem u neke daleke krajeve, bez bolnih prisećanja.

OLGA

Budite sigurni, kapetane, da sam se radovala svakom vašem dolasku.

KAP. PAVLOVIĆ

Bio bih srećan kad bih mogao da vam pružim naknade za sve što ste izgubili. Ja nemam druge misli do vas, ja živim samo u vama. Nikad nikoga nisam voleo kao vas.

OLGA

Nemojte, molim vas...

KAP. PAVLOVIĆ

Morate me saslušati. Možda je suviše rano da vi prema meni osetite veličinu ljubavi kakvu ste prema drugom jednom osetili, ali, nekada je dovoljno i prijateljstvo da se pođe zajedno kroz život. Ne sklapaju se svi brakovi samo iz ljubavi, dosta je što ja vas volim. I ja vas volim, gospođice Olga, ja vas toliko volim.

(Olga veoma uzbuđeno sluša kapetana Pavlovića, ne mogavši da ga prekine).

Vi u meni imate prijatelja i brata. Sve ljubavi koje čovek može da oseti, koncentrisane su u mome osećanju prema vama.... Ja sam čuo odgovor vašeg oca, potrebno je da čujem i vaš.

Olga mu bleđa i uzbuđena, bez reči, pruži ruku. Kapetan je strasno poljubi.

OLGA

Sve ovo je tako iznenada. I vi treba mene da razumete.

KAP. PAVLOVIĆ

Iznenada?!...Vi već više od godinu dana znate za moju ljubav, znate da ja nisam srećan i da je moja sreća u vašim rukama. Pa, ipak, ja još nikad sa vaše strane nisam opazio ništa što bi ličilo na ljubav, pored toga što sam tolike iluzije stvarao sebi. Mi smo, u stvari, tuđini: vi niste učinili ni jedan korak da se zbližimo... Eto, možda ću sada sve pokvariti, ali, ja moram da govorim. Verujte mi, Olga, ja moram danas sve da kažem.

OLGA

Gospodine kapetane, neću vam zameriti ni za jednu vašu reč.

KAP. PAVLOVIĆ

Uopšte, ja sam u vašoj kući potpuno stran. Vaš otac, čudan čovek, on se ni u šta ne meša. Ja nisam osetio da sam mu i najmanje bliži, otkad sam mu zatražio vašu ruku. A Mirka... ona pokazuje jedno takvo otvoreno neprijateljstvo prema meni, koje ja ničim nisam zaslužio.

OLGA

Za Mirku vas uveravam da grešite.

KAP. PAVLOVIĆ

A, najviše me mučite vi, Olga. Ja ne marim za ceo svet, ali vi, koji za mene značite sve – vi mi ne dajte ništa!

OLGA

Znate da sam nedavno preživela jedan veliki bol, prvi bol u mom životu?

KAP. PAVLOVIĆ

Znam! Ja takav bol živim svaki dan...!

Olgu preneraze ove njegove reči. Netremice ga gleda u oči. Nemajući snage da progovori, kao da sada po prvi put shvata da i ona može biti uzrok nečijem velikom bolu. Kapetan je uhvati za obe ruke i primakne se njenom licu.

KAP. PAVLOVIĆ

(tiše) Olga, vi znate da za nekoliko dana naš puk odlazi na velike manevre. Mogu li se, na jesen, nakon našeg povratka nadati svojoj najvećoj sreći?

Olga, kao u nekom snu, digne glavu i na svojim usnama primi kapetanov vatreni poljubac.

35. EXT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Kapetan prođe kroz dvorište, pozdravi Mirku i izađe na ulicu. Nedugo zatim u dvorište izađe i Olga. Priđe svojoj sestri.

MIRKA

Kapetan je otišao... srećniji nego ikad?

OLGA

Mirka, u poslednje vreme smo tako malo zajedno i to me boli, to me veoma boli... Znam da si i ti prepatila zajedno sa mnom, ali, veruj mi, ja sam prepatila više.

(U devojčinim očima pojave se suze. Olga je zagrlila.)

Ti si se ranije uvek radovala kad sam ja bila radosna., a žalila kad sam žalila i ja. Danas se ti tuđiš od mene, ne deliš više moju radost.

MIRKA

To ne može biti tako, samo...

OLGA

Znam. I ja sam mislila da ne mogu voleti kapetana Pavlovića. Ali, danas me je pobedio svojom dobrotom i svojim osećanjem. Ja ga danas volim.

MIRKA

(nakon pauze) Kad ga ti voliš, voleću ga i ja.

35. EXT. PALANKA. (KUĆA ĐURIĆEVIH).

Jutro. Jaka prolećna kiša koja se sručila na Palanku protekle noći, ostavila je varošicu kao okupanu i obavijenu gustom maglom., neobičnom za to doba godine. Seiz, čekajući s konjima pred pukovnikovom kućom, izgledao je u magli kao utvara. Iz kuće izađu pukovnik Đurić, u šinjelu, sa obe ćerke. Popne se u sedlo.

MIRKA

A kad se vratiš, tata, onda ćeš me naučiti da jašem.

PUKOVNIK

Dobro, dobro, to ćemo još videti.

Nagne se u sedlu i još jedared pozdravi sa ćerkama. Zatim potera konja polako se gubeći u magli.

MIRKA

(za njim) Tata, tata... Zbogom, tatice!

Pukovnik se još jednom osvrne, mahne rukom, a zatim sasvim nestane u magli.

36. EXT. PLANINA.

Sunčan jeseni dan. Olga i Mirka u šetnji kroz dolinu. Idu veselo, po vojnički, u korak i pevaju na sav glas. Pored njih šumi reka, a sa brda grakći gavrani. Velika senka planine prekriva stazu.

Pri izlasku iz doline reka se polako sužava. Olga i Mirka stižu do padine pri ulasku u klisuru, na kojoj je smešteno groblje i gde se već sužena reka kovitla i peni. Počnu da se uspinju naviše prema klisuri i zaustave sa na ono istom mestu gde su se prvi put susreli Mirka i Vladimir. Sa tog mesta pruža se pogled naniže na groblje i reku, kao i na ceo krajolik oko Palanke.

Sunce je polako zalazilo i sitni, rumeni oblaci na zapadu ogledali su se u reci. Suton se spuštao nad zemljom i nad rekom se lagano prostirala magla. Jato čavki preleti preko njihovih glava, dok je soko, visoko na nebu, jednako kružio.

Olga priđe ivici klisure, kao svojevremeno Vladimir, raširi obe ruke kao da bi htela da obuhvati ceo predeo...

OLGA

Kako je ovde lepo, Mirka!

Devojčica iznenada pritisne dlanovima oči i zaplače se.

MIRKA

Zašto ja sad plačem, Olga, zašto plačem...?

Olga brzo priđe svojoj sestrici, zagrlji je i počne da je ljubi.

OLGA

Sve će biti u redu, mala moja, videćeš: bićemo srećne, i ja i ti...!

(Najednom se malo odmakne od nje, opipa joj obraze, čelo...)

Mirka, šta je s tobom? Ti goriš...!

37. EXT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Apotekar ispraća doktora koji izlazi iz dvorišta i ulazi u fijaker. Nešto razgovaraju. Apotekar se polako vrati u kuću.

38. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Apotekar Sima Marković prolazi kroz salon i ulazi u Mirkinu sobu. Kraj Mirke, koja u bunilu leži u svom krevetu, prevrćući se s jedne na drugu stranu, sedi Olga. Sa strepnjom pogleda apotekara.

SIMA

(tiho) Šarlah...

39. EXT. PLANINA.

Dan. Palanka okružena brdima.

40. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Dan. Apotekar Sima i Olga kraj Mirkine postelje.

41. EXT. PLANINA.

Noć. Svetlost punog meseca osvetljava Palanku u dolini.

42. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Noć. Apotekar i Olga kraj Mirkine postelje.

43. EXT. PLANINA.

Zora. Prvo svitanje nad Palankom.

44. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Zora. Bleda svetlost se provlači kroz prozor Mirkine sobe, osvetljavajući sablasne prilike apotekara i Olge kraj njenog uzglavlja.

Devojčica leži u postelji teško dišući. A onda se najednom trgne.

MIRKA

Zašto se ja tako mučim...!?

OLGA

Mirka, kako ti je?

MIRKA

Tata, gde je tata?

SIMA

Javili su mu, Mirkice, doći će.

MIRKA

(poluglasno) Tata...

Podigne ruku tražeći nešto u polumraku. Uhvati apotekarevu ruku i zadrži je u svojoj. Nešto nalik na osmeh preleti preko njenog namučenog lica. Malo zatim, njeni prstići omlitave. Okrene se na drugu stranu, uzdahne... i umiri se.

45. EXT. PALANAČKO GROBLJE.

Sveštenik drži opelo nad sandukom kraj otvorene rake. Olga, Jovići, apotekarevi, prota sa ćerkom i zetom i mnogobrojni palančani, u crnini i u tišini stoje oko rake. Sveštenik završi sa čitanjem opela.

Spustiše sanduku raku. Baciše po grumen zemlje, a zatim grobari počnu da zatrpavaju raku. Olga, pridržavana od apotekara i od Stane, krene prva, a za njom i ostali.

Total doline u kojoj se vidi kolona palančana što liči na tanku crnu zmiju razvučenu sa groblja. Začuje se topot kopita.

Pukovnik u galopu i prilazi koloni. Zaustavlja konja, skače sa njega. Bledog lica, neobrijan, sa jasnim tragovima neprospavane noći, priđe Olgi. Zagrlj je grčevito, a iz nje provali sav onaj, do tada s mukom sputavani bol. Pukovnik je jedva odvoji od sebe.

PUK. ĐURIĆ

(apotekaru) Odvedite je. Ja ću ubrzo sa vama.

Pukovnik se odvoji od kolone i pođe peške prema groblju. Konj krene za njim.

Stigne do sveže rake. Sačeka da grobari završe svoj posao. Zatim pobode krst, grobari odu. Čučne kraj krsta, razmakne cveće koje kojim je aka pretrpana, a onda zaroni obe šake u svežu humku. Izvuče ih pune zemlje i pritisne svoje lice na njih.

PUK. ĐURIĆ

Mirka!... Mirka!... trebalo je da te naučim da jašeš, zašto si to zaboravila?... Mirkaa...!

Njegovi krici dugo se razležu klisurom kroz koju se već provlači prvi suton.

46. EXT. PALANAČKO GROBLJE.

Noć. Mesec visoko na nebu osvetljava dolinu i groblje u njoj. Tišina. Pukovnik stoji kraj groba. Nedaleko od njega, nepomično stoji i njegov konj. Začuje se huk sove.

Pukovnik se na taj huk pomeri. Onda zarže i njegov konj. Pukovnik se teško pridigne, poljubi krst, dohvati konja za vođice i izađe s njim sa groblja.

Pun mesec nad dolinom i palanačkim grobljem na početku padine.

47. ENT. KUĆA STANOJEVIĆA. (BEOGRAD).

Noć. Pun mesec koji se vidi kroz prozor Vladimirove radne sobe. On zamišljen sedi za pisaćim stolom i gleda kroz prozor. Zatim spusti pogled na otvoreno pismo pred sobom. Vidimo ženski rukopis.

STANA (OFF)

»... i kako je unapređenje mog muža već svršena stvar, nadam, se da ćemo se do kraja meseca preseliti za Beograd... A, na kraju, dragi brate, jedna tužna i tragična vest: Mirka je umrla...«

Vladimir naprosto skoči sa stolice, a pismo mu ispadne iz ruke...!

48. EXT. ULICA. (BEOGRAD).

Noć. Vladimir besciljno luta kaldrmisanim beogradskim ulicama, sklanjajući se pred retkim ponoćnim fijakerima.

49. EXT. KALEMEGDAN.

Vladimir je dospeo na plato iznad Nebojšine kule sa koga se pogledom obuhvataju obe reke, Ratno ostrvo, osvetljeni svetlošću punog meseca. I, kao nekad, na obodu klisure iznad Palanke, on raširi obe ruke pokušavajući da obuhvati ceo krajolik.

Za trenutak mu se učini da pod sobom ne vidi ušće dveju reka, već malo palanačko groblje na ulazu u klisuru.

50. ENT. APOTEKA. (PALANKA).

Tetka – Mara Jović pazari u apoteci. Uslužuje je gđa Marković, apotekareva žena.

GĐA MARKOVIĆ

Jeste li čuli, gđo Jović, to je strahota! Vući ljude tako za nos kao što ta devojka čini, to je nečuveno!

TETKA – MARA

Što je najbolje, na mene je, dok je nisam poznavala, činila vrlo dobar utisak.

GĐA MARKOVIĆ

I na mene, i na mene... Odbiti tako finog mladića kao što je vaš sestrić, gospodin Vladimir, pa onda raskinuti veridbu sa kapetanom Pavlovićem – pa, ko je tako nešto, molim vas lepo, jošte video?

TETKA – MARA

Eto, a Bog uvek uzme ono što je najbolje. Onakvo dete, pa ode... A ovo drugo, videste i sami.. Ali, znate već kako je to kad deca rastu bez matere!

GĐA MARKOVIĆ

Pravo kažete, gđo Jović, to je zaista nesreća!

TETKA – MARA

Eto, vi znate moju Stanu. Ona se pre veridbe nije ni sastajala sa Mišićem, sem u društvu gde smo svi bili; on je prvo govorio sa nama, a posle s njom. A pukovnik dozvoljava da mu kći čini šta

hoće: ona mu saopštava već gotovu veridbu, ona bez pitanja raskida sa onakvim čovekom!

GĐA MARKOVIĆ

Skandal!... Ne razumem samo onog mog starog što toliko brine o njoj.

TETKA – MARA

Ah, vešte su te žene...

Apotekarica zaprepašćeno pogleda tetka – Maru, a dotle živahno i ljubopitljivo lice najednom dobije tamnu nijansu.

51. EXT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Dan. Apotekar Sima dolazi do pukovnikove kuće. Ulazi u dvorište. Pokuca na vrata.

52. ENT. KUĆA ĐURIĆEVIH.

Apotekara uvodi posilni u salon. U naslonjači sedi Olga, u crnini, bleđa i vidno oslabljena. Apotekar joj zadihan priđe i pruži kutijicu sa pilulama.

SIMA

Evo, načinio sam još sinoć, ali sam zaboravio da vam donesem lek. ako bi vam još šta zatrebalo, pošaljite posilnog.

OLGA

Ne, hvala, ništa nam ne treba... Vi ste toliko dobri.

SIMA

Eh, koješta, živi ljudi nalaze se jedan drugome. I meni bi se u nesreći drugi našli. Zato smo tu, da se pomažemo... A, pukovnik, u kasarni;

OLGA

Da, u kasarni je. Gotovo da i ne dolazi iz nje.

SIMA

Da, razumem, teško mu je da bude u kući bez... Ali, ni vi ne treba da sedite sami. Otidite do Jovićevih, li do protinih. Oni vas vole, ničemu ne vodi to što činite.

OLGA

Meni je najlakše kad sam sama.

SIMA

Ipak ću ja navratiti doveče... Pozdravite gosn pukovnika.

Apotekar žurno krene prema vratima, ali Olga ustane i načini za njim par koraka.

OLGA

Gospodine Markoviću!

SIMA

Recite, Olga? (videvši da se ona snebiva)... Molim vas, ako vam u bilo čemu mogu pomoći. Vi znate koliko sam vam blizak. I koliko sam bio blizak onom dragom, nesrećnom detetu...

Prekine ga Olga koja brizne u plač.

OLGA

(kroz plač) Moj otac mi je saopštio daje tražio odsustvo i da idemo za Beograd. Tamo ćemo ko strica da provedemo zimu.

SIMA

To me raduje, mislim da je to ispravna odluka.

OLGA

Kako? Ja vas ne razumem? Ja ne razumem tatu... Zašto sad hoće da idemo, zar njega tako malo vezuje za ovo mesto?... On se odjednom promenio, posao je neosetljiv, a on je nju toliko voleo... Zar da je ostavimo tamo samu pod snegom?

SIMA

Gospođice Olga. Ja sam bio tako slobodan da savetujem pukovnika... na taj korak.

OLGA

Vi? Ali, zašto?

SIMA

Pogledajte se: omršaveli ste, ubledeli, izgubili volju za se ono svakodnevno što čini život. Znam, gubitak je ogroman... Ali, zar dozvoliti da bude još veći?... A, pogledajte samo vašeg oca: setite se kako je izgledao pre Mirkine smrti? A sada?... Upalih obraza, prosedele kose, ide iz sobe sobu kao duh i mrtvim očima prelazi s predmet na predmet. Ako nađete da ga ne treba otrgnuti odavde, ja vam dajem reč da ću ga nagovoriti da ostane.

OLGA

Siromah tata, on tako drži u sebi svoja osećanja.

SIMA

Reći ću vam otvoreno: kazao sam gospodinu pukovniku da odmah traži odsustvo, da beži iz palanke, jer ćete ovde propasti, i vi i on!

Na zadnje apotekareve reči u sobu nečujno stupi pukovnik Đurić. Olga mu potrli u zagrljaj. On je čvrsto stegne.

PUK. ĐURIĆ

Vidiš, Olga, nema se više kud. Moramo otići, a ti moraš biti jaka. Jaka za nas oboje.

OLGA

(kroz suze) Kad polazimo, tata...?

53. ENT. KUĆA STANOJEVIĆA. (BEOGRAD).

Otvaranje boce šampanjca! Proslavlja se Vladimirov izbor za docenta beogradskog univerziteta. U salonu je mnoštvo sveta koji veselo žagori. Pored Vladimira prepoznajemo još i njegovu majku i sestru, kao i Stanu Jović, sada Mišić, na kojoj se već uočavaju znaci trudnoće, kao i njenog muža, kapetana Mišića.

Pošto je šampanjac otvoren i natočen, gđa Stanojević podigne čašu. Žagor se utiša.

GĐA STANOJEVIĆ

Dragi gosti. Iako možda nije uobičajeno, dozvolite da majka održi zdravicu sinu!... kao što znate, večeras proslavljamo izbor mog sina Vladimira za docenta beogradskog univerziteta!... (aplauz)... Srećni smo zbog toga, ali i zbog svega ostalog: zbog, večeras pune kuće naših dragih prijatelja i ovog veselog raspoloženja... (aplauz, povici)... a dosta je bilo teških dana od smrti mog muža. Pa, i moj sin je nakon svog povratka u Beograd imao teških dana... Ali, kako je svojim upornim radom počeo postizati uspeh za uspehom, izvesno je da više ne žali za nekakvom prošlom varljivom srećom, već da je sav okrenut budućnosti i novim uspesima u životu... Živeli!

Aplauz i povici sa svih strana. Kucanje čašama, ispijanje šampanjca. Vladimir, kome kao da je majčin govor pokvario raspoloženje, izdvoji se od ostalih, priđe Stani i povede je na terasu.

54. EXT. TERASA.

Noć. Vladimir i Stana na terasi, dok do njih dopire žagor gostiju iz salona. Stana prebaci ogrtač preko svojih golih ramena. Strese se.

STANA

Brrr, nisam mislila da i beogradska jesen može biti tako sveža.

VLADIMIR

Obično je prijatna, ali ove godine kao da se zima ranije najavljuje.

STANA

U Palanci sada kiše sigurno ne prestaju i od blata sigurno ne može da se prođe glavnom ulicom.

VLADIMIR

Ko zna? Nije baš ni Palanka nakraj sveta.

STANA

Ali, nije ni na početku.

Oboje se od srca nasmeju, setivši se svog prvog razgovora odmah po Vladimirovom dolasku u Palanku.

VLADIMIR

Eto, draga sestrice, kao što se i videlo u kafi: ti si u Beogradu.

STANA

I ti. A, uz to – još i docent beogradskog univerziteta!

VLADIMIR

Biti docent, to baš i nije najvažnija stvar na svetu. Inače, kako se ti osećaš, s obzirom na...

STANA

Sasvim dobro. Osetila sam je pre neki dan.

VLADIMIR

Ne razumem, šta si osetila?

STANA

Bebu!... Stavi ruku, ovde.

Ona uhvati njegovu ruku i prisloni je na svoj stomak.

VLADIMIR
 (zapanjeno) Hej...?!
 STANA
 Jesi li osetio?
 VLADIMIR
 Šta je to?
 STANA
 Stopalo...
 VLADIMIR
 Nemoguće!
 STANA
 Braco, najprostija stvar a svetu jeste da se beba mrda u stomaku!

VLADIMIR
 Ma, znam ja to, samo, do sada nisam imao prilike da tako nešto osetim.

STANA
 Jednoga dana, tako ćeš uhvatiti za stopalo i svoju bebu.
 VLADIMIR
 Možda. Ko zna...

Na vratima terase pojavi se Jelka sa prekornim izrazom na licu.

JELKA
 Vladimire, zapostavljaš goste.
 VLADIMIR
 Dolazim, odmah!...(Jelka se povuke unutra).. Stano, da uđemo?
 STANA
 Imam još nešto dati kažem?
 VLADIMIR
 (sa smeškom) Još nešto o bebama?
 STANA
 Ne... Možda si čuo: Olga je pokvarila veridbu.
 VLADIMIR
 Nisam čuo... Zašto?
 STANA
 Ona kapetana Pavlovića nikada nije ni volela.

VLADIMIR

Kako znaš?

STANA

Dva se čoveka ne mogu voleti istovremeno.

VLADIMIR

Ja mislim da nije volela ni jednog od njih.

STANA

Veoma grešiš, braco.

VLADIMIR

Uostalom, to je sada ionako svejedno.

Ponovo se pojavi Jelka, ovoga puta sa veoma neprijateljskim izrazom na licu.

JELKA

Vladimire...?!

VLADIMIR

(oštro) Rekao sam da dolazim!

Jelka ljutito odmeri pogledom Stanu pa se opet povuče unutra.

STANA

Mislim da treba da znaš... Olga je u Beogradu.

55. ENT. KUĆA STANOJEVIĆA.

Salon u kući nakon prijema. Vladimir sedi sa čašom konjaka u ruci. Deluje odsutno i izgleda kao da ne čuje razgovor svoje majke i sestre, koje pospremaju po stolu.

GĐA STANOJEVIĆ

Kakav prijem! Svako ko iole nešto znači na beogradskom univerzitetu, prošao je danas kroz našu kuću. Zar ne, Vladimire?

VLADIMIR

Mislim da preteruješ kao i obično, mama.

GĐA STANOJEVIĆ

Misli ti šta hoćeš, ali, ja znam kako je bilo, a kako je sada.. Trebalo je dosta truda da se obnove stare veze, načine nov poznanstva – ali, isplatilo se. Kako je tek Boškovička iskolačila oči kad je ugledala zvanice!

JELKA

A gospođica Jovanović se nije odvajala od Vladimira.

GĐA STANOJEVIĆ

(ponosno) Ha! Ne bih se ni ja odvajala od mladog docenta beogradskog univerziteta!

VLADIMIR

Što ste navalili na gospođicu Jovanović?

GĐA STANOJEVIĆ

Nismo mi navalili na nju, već ona na tebe... Istina, lepa je, obrazovana, ali, imam jao o njoj još neke podatke...

VLADIMIR

Ako ja ne razmišljam o gospođici Jovanović, ne vidim šta bi seti njome imala baviti.

GĐA STANOJEVIĆ

Imaš pravo! Sada kada smo se konačno sredili, kada Jelka više ne mora davati časove, lepši život od ovoga koji vodimo nas troje, mislim da se ne može ni zamisliti... A šta će tek biti kad ti izađe najnovija knjiga?!

JELKA

Zbilja, Vladimire, trebalo bi da pregledaš još one latinske tekstove. Na ostalima sam već završila korekturu.

VLADIMIR

Pregledaću ih ujutru.

JELKA

Znam, ali, ako ne stigneš..

VLADIMIR

(vikne) Zaboga, Jelka, da li to moja knjiga, ili tvoja...!?

Jelka ga zapanjeno pogleda, a onda strašno pogođena njegovim tonom, brzo izađe iz salona.

GĐA STANOJEVIĆ

Vladimire?... Kakav je to ton prema tvojoj sestri?

VLADIMIR

Žao mi je, nisam hteo da je povredim.

GĐA STANOJEVIĆ

Žao ti je?... Samo to imaš da kažeš?

VLADIMIR

Mama, zar ne vidiš koliko se mučim?

GĐA STANOJEVIĆ

A, koliko se ona namučila da bi ti postao ovo što si danas?... Šta misliš, šta je tvoja sestra sve morala da radi da bi na miru mogao da ganjaš sojke po Parizu...?

VLADIMIR

Kakav je ovo razgovor?

GĐA STANOJEVIĆ

To je razgovor koji si ti započeo!

VLADIMIR

Ne, uvredljiv je...

GĐA STANOJEVIĆ

Majka sam ti i imam pravo da te uvredim! Ali, ti nemaš pravo da uvrediš svoju sestru koja se toliko žrtvovala za tebe.

VLADIMIR

Nisam tražio žrtve...

GĐA STANOJEVIĆ

Ali si ih primao!

VLADIMIR

(nakon pauze) To je istina, primao sam ih... A sada ih plaćam.

GĐA STANOJEVIĆ

Ako misliš da nešto treba da platiš, sine moj, reći ću ti otvoreno: ništa nam nisi dužan!

Vladimir naglo ustane i priđe vidno uzbuđen majci. Uhvati je za ramena, ona pokuša da se otrne, ali bez uspeha.

VLADIMIR

Mama, ti i Jelka ste tako... pravične, tako poštene i tako neumoljive... kao sudski zakoni!

56. EXT. STANINA KUĆA.

Vladimir zastane pred Staninom kućom. Gleda prema osvetljenom prozoru. Visok sneg pokriva beogradsku kaldrmu. Gospoda i gospođe u toplim bundama promiču žurno kraj njega. Saonice uz zveket praporaca klize ulicom. Najzad, nakon dužeg razmišljanja, Vladimir se odluči i teškim korakom uđe u kuću.

57. ENT. STANINA KUĆA.

Vladimir zakuca na vrata sobe.

STANA (OFF)

Slobodno!

On uđe u sobu, zastane na pragu i polako zatvori vrata za sobom. Pored Stane sedi Olga u crnini. Ona podigne svoje umorne oči i zadrži ih na njemu. Vladimir načini nekoliko naglih koraka prema njoj. Ona ustane. On je uhvati za obe ruke.

VLADIMIR

Kako ste se promenili, Olga... Da vas čovek ne prepozna.

OLGA

(sa suzama u očima) Toliko se toga dogodilo otkad smo se poslednji put videli.

Stana neprimetno izade iz sobe. Vladimir sedne kraj Olge ne ispuštajući njene ruke iz svojih.

VLADIMIR

Čuo sam za nesreću koja vas je zadesila i naprosto nisam mogao da poverujem u to!

OLGA

Tata je bio na putu, a sve je došlo tako neočekivano. Da nije bilo gospodina apotekara, bila bih potpuno sama kraj nje.

VLADIMIR

Ispričajte mi sve, Olga...

OLGA

Ali, vi od Stane sigurno znate...

VLADIMIR

Znam, ali hoću od vas da čujem. Vi ne možete ni pojmiti koliko me je mučila misao što u najtežim vašim časovima nisam bio sa vama

OLGA

Tako je, izgleda, moralo da bude.

VLADIMIR

Nije! Ja sam namestio da tako bude! Moja je krivica za sve što se među nama desilo... Ispričajte mi, Olga, sve, do dana današnjeg. Ja vas molim.

58. EXT. STANINA KUĆA.

Duboko u noć u celom kvartu osvetljen je samo još prozor Stanine sobe. Na ulici više nema nikoga. Protrči samo poneki pas lualica podavijena repa. U prvo svitanje pojave se sanke raznosiča mleka.

59. ENT. STANINA KUĆA.

Vladimir i Olga. Čini se kao da se cele noći nisu pomerili sa svojih mesta.

OLGA

I tako smo došli u Beograd da provedemo zimu, nadajući se da nam ta promena može doneti zaborav... Ah, ne zaborav, šta ja to govorim... (zaplače se) Oprosti mi, Mirka, molim te, oprosti.

Vladimir polako ustane i priđe prozoru.

VLADIMIR

Svanulo je.

OLGA

Bože, šta će tata reći...

VLADIMIR

Vaš otac je divan čovek, tolerantan, pun razumevanja.. Kako bih voleo da sam ja takav!

OLGA

Vreme je da krenem.

VLADIMIR

(priđe i uhvati je za ruke) Olga, ja nikada nisam prestao da vas volim... I sve što se desilo samo je pojačalo moja osećanja prema vama. Ja sam otišao iz Palanke, sav sam se posvetio radu i ambiciji, sve misleći da ću time nadoknaditi duboku i bolnu prazninu u duši, koju mi je rastanak sa vama načinio... I tek danas, tek ove noći, ja sam nakon duga vremena po prvi put srećan... Draga Olga, možete li mi oprostiti? Možete li me, nakon svega, ponovo zavoleti...?

60. EXT. KALEMEGDAN.

Olga, još uvek u crnini i držeći Vladimira pod ruku šeta s njim po Kalemegdanu. Sneg se polako otapa.

61. EXT. PIJACA.

Prolećni ambijent. Olga i Vladimir kupuju sezonsko voće i povrće. Ona je mnogo veselijeg izgleda, bez crnine, u tamnom kompletu.

62. EXT. REKA.

Početak leta. Olga i Vladimir u čamcu na sred reke. On vesla, dok ona, obučena u lepršavu belu haljinu, razdragana, pokušava da ga popraska vodom zahvaćenom iz reke.

63. ENT. KUĆA STANOJEVIĆA.

Vladimir, jelka i gđa Stanojević u salonu. Majka naglo ustane, pri čemu prevrne šolju s čajem.

GĐA STANOJEVIĆ

Ne! Ma koju drugu, samo nju, ne...!

VLADIMIR

Mama, ja nisam došao po dozvolu.

GĐA STANOJEVIĆ

Zar si zaboravio uvrede i poniženja koja je ta devojka nanela tebi i nama?

VLADIMIR

Ili mi njoj?

GĐA STANOJEVIĆ

Mi njoj?!... Ko je raskinuo veridbu: mi ili ona? Ko se već sutradan verio s drugim: mi ili ona?

VLADIMIR

(ironično) Kad se voli, onda se sve zaboravlja i prašta.

JELKA

Možda, ljudi bez karaktera... Ali, koliko ja tebe poznajem...

VLADIMIR

A zašto vas dve mislite da me poznajete?... I odakle vam pravo da mislite kako me baš toliko poznajete?

GĐA STANOJEVIĆ

Čekaj, sine... Pomisli samo na svoj rad, na svoje knjige. Zar sada kada smo toliko postigli...

VLADIMIR

Mama, dosta tog ispraznog blebetanja!... Hoćeš li poželeti sreću svom sinu, ili nećeš?

GĐA STANOJEVIĆ

Dakle tako, stvar je svršena...?

VLADIMIR

Svršena je.

GĐA STANOJEVIĆ

A nama se tek tako saopštava?

VLADIMIR

Ne znam, kako bi trebalo?

GĐA STANOJEVIĆ

Kako? Postoje neka pravila pristojnosti...

VLADIMIR

Devojčica iz Palanke koja je umrla, pitala me je jednom: šta to znači, biti pristojan? Odgovorio sam joj da to, otprilike, znači da se čovek ponaša onako kako drugi to od njega očekuju da čini... Onda je ona zaključila kako je to glupo... I to je, zaista, glupo, draga mama i draga sestro, i ja ne želim više da budem pristojan... I, nadam se će mi Bog podariti devojčicu koja će se zvati Mirka, i koja će ličiti na onog anđela iz Palanke.

Vladimir izađe iz sobe. Jelka i gđa Stanojević ostanu zatečene svime onim što ih je snašlo. Onda gđa Stanojević polako vrati onu prevrnutu šolju na tacnu, naspe čaj, sedne i prinese šolju ustima.

GĐA STANOJEVIĆ

(za njim) Nismo ga smele poslati u Palanku.

64. ENT. CRKVA SVETOG MARKA. (BEOGRAD).

Obred venčanja Vladimira i Olge koji stoje pred sveštenikom. Prisutni su još gđa Stanojević, Jelka, pukovnik Đurić, kapetan Mišić sa Stanom koja drži u rukama malu bebu, apotekar iz Palanke Sima Marković, kao i još neki prijatelji i rođaci.

U toku obreda venčanja, prisutni razmenjuju poglede: gđa Stanojević glasno šmrca i briše maramicom nos; Jelka ispod oka posmatra Stanu sa bebom; pukovnik Đurić deluje odsutno, dok apotekar Marković ispituje pogledom freske na tavanici, istežući beli okovratnik, koji ga, očigledno, žulja. Ostali se, manje ili više dosađuju, trudeći se da zadrže prigodan izraz na licima.

Obred venčanja se završi. Olga pride svekrvi i primi od nje leden, zvaničan poljubac. Onda se okrene zaovi i dve žene se poljube lažnim, pritvornim poljupcem. Zatim se okrene prema ocu, baci mu se u naručje, obori glavu na njegovo rame i zaplače se.

PUK. ĐURIĆ

Gle, gle, šta je to sad?

OLGA

Tata, kad se vratiš u Palanku...

PUK. ĐURIĆ

Znam, znam, ne govori ništa.

Olga pruži obe ruke apotekaru Simi.

OLGA

Dobri »čika apotekar«, hvala vam na svemu. Bez vas ja više ne bih bila živa. Čuvajte mi tatu.

SIMA

Čuvaću i njega... i sebe.

Olga se pozdravi sa Stanom, kap. Mišićem, pomazi njihovu bebu, a zatim se pozdravi i sa ostalim prisutnima u crkvi.

VLADIMIR

Hajde, Olga, dostaje bilo plača... Ako mislimo da na vreme stignemo na voz, treba da požurimo!

65. EXT. CRKVA SVETOG MARKA.

Mladenci i zvanice izlaze na plato ispred crkve, gde čeka ukrašeni fijaker. Iako je bio letnji dan, vreme je bilo oblačno, a vetar prilično jak. Vladimir pomogne Olgi da uđe u kola, a zatim joj ogrtačem umota ramena. Sedne i on krajnje, oboje mahnu još jedanput i fijaker se udalji od crkve.

Zvanice se polako pozdrave i razidu. Gđa Stanojević i Jelka krenu bez reči, odajući utisak osoba, koje kao da je zadesila neka velika tragedija. Pred crkvom ostanu još samo apotekar Sima i pukovnik Đurić.

PUK. ĐURIĆ

Kad se vraćate u Palanku?

SIMA

Sutra ujutru. Danas ću posvršavati još neke poslove i ujutru natrag.

PUK. ĐURIĆ

Onda ćemo zajedno. I ja se vraćam.

SIMA

Baš dobro!... A zar vama dopust nije još produžen?

PUK. ĐURIĆ

Jeste... Ali, ovde za mene više nema posla. Pogotovu sada, kad je Olga oputovala.

SIMA

Da, tako mu je to... Gospođa Olga se, ipak, mnogo popravila otkad je u Beogradu. A i primorje će joj sada zcelo dobro činiti.

PUK. ĐURIĆ

Mladost, gospodine Markoviću.

SIMA

Znao sam ja da će tako biti... A, gde su našli stan?

PUK. ĐURIĆ

Stanovaće u prvo vreme zajedno sa njegovom materom i sestrom.

SIMA

Samo da se slažu, to je najvažnije.

PUK. ĐURIĆ

Daće Bog... Valjda je i to neki dobar znak što su se venčali baš na Vidovdan.

SIMA

Jeste, mora biti dobar.

PUK. ĐURIĆ

(stegnuvši mu ruku) Onda, do viđenja, sutra na stanici!

SIMA

Do viđenja, gosn pukovniče!

Dva prijatelja se rastanu i svaki ode na svoju stranu. Na Crkvi svetog Marka oglase se zvona.

66. EXT. PALANAČKO GROBLJE.

Suton. Tri zapaljene sveće pobodene kraj krsta na Mirkinom grobu.

Puk. Đurić i apotekar Sima odlaze sa groblja prema izlaznoj kapiji, kraj koje ih čekaju kola u koja su upregnuta dva belca. Popnu se u kola, kočijaš pucne bičem i kola krenu.

67. EXT. PLANINA.

Suton. Soko, visoko na nebu, pravi svoj poslednji večernji krug.

Kočija se kreće dolinom prema Palanci, koja se nazire u daljini.

Puk. Đurić i Sima ćutke sede na sedištu, ozbiljnih, zabrinutih lica.

Kraj njih, na prtljagu, leži jutarnje izdanje lista »Politika«. Na prvoj strani, krupnim slovima, vest o atentatu u Sarajevu i ubistvu prestolonaslednika Franca Ferdinanda.

Stop – kadar.

* * *